

TURKISH
DEFENCE
ZONE

• ANALİZ

SAFE-plus Çerçevesi: Türkiye'nin Avrupa Savunmasındaki Yapısal Dışlanmasından Çıkış Yolu

Murat Yeşiltaş, Başar Baysal

SAFE-PLUS ÇERÇEVESİ: TÜRKİYE'NİN AVRUPA SAVUNMASINDAKİ YAPISAL DIŞLANMASINDAN ÇIKIŞ YOLU

MURAT YEŞİLTAŞ
BAŞAR BAYSAL

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-55-2

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 8

DIŞLAYICI GÜVENLİK DÜZENİ VE MEVCUT İŞ BİRLİĞİ KANALLARI | 9

TÜRKİYE'NİN AVRUPA'DAKİ SAVUNMA SANAYİİ AĞI | 12

SÖZLEŞMELERİN ALTINDAKİ MANTIK | 15

SINIRI ÇİZMEK | 17

ORANTISIZLIK VE AVRUPA'YA MALİYETİ | 18

SAFE-PLUS ORTA YOLU | 20

AB'NİN TUTARLILIĞI | 22

SONUÇ | 23

Bu analiz, AB üyesi olmayan NATO müttefiklerini üye yapmadan Birliğin savunma çabasına bağlayan tanımlı bir ara statü öneren SAFE-plus çerçevesini ele almaktadır.

ÖZET

Avrupa'nın yeniden silahlanma hamlesi, Avrupa Birliği (AB) savunma politikasının tam merkezinde duran yapısal bir çelişkiyi açığa çıkarmıştır. Türkiye kıtanın en yetenekli ordularından birine sahiptir ve bir düzineden fazla Avrupa devletine topçu, İHA ve hava savunma sistemi satmaktadır. Yine de Avrupa için Güvenlik Eylemi (SAFE), Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO) ve Avrupa Savunma Fonu (EDF) başta olmak üzere başlıca bütün AB savunma araçlarının dışında durmaktadır. Üstelik bunun sebebi kurallar değildir. Kurallar gerekli entegrasyona zaten izin vermekte ve Kanada Anlaşması da bunun mümkün olduğunu göstermektedir. Dışlamayı doğuran şey, birkaç sınırlı ikili anlaşmazlık üzerinden işleyen ve başta Yunanistan ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) olmak üzere az sayıda üye devletin elinde tuttuğu siyasi vetodur. Türkiye'nin kurumsal düzeyde içeri alınmasına Brüksel'de karşı çıkan Avrupa başkentleri, ulusal düzeyde aynı anda Türk firmalarıyla büyük sözleşmeler imzalamaktadır. Öyle ki Türk savunma ihracatının 10 milyar doları aştığı ve SIPRI'nin ilk 100 listesine beş Türk firmasının girdiği bir tabloda, sürdürülmesi giderek güçleşen bir çelişki söz konusudur.

Bu analiz, AB üyesi olmayan NATO müttefiklerini üye yapmadan Birliğin savunma çabasına bağlayan tanımlı bir ara statü öneren SAFE-plus çerçevesini ele almaktadır. Bu çerçeveye, ya mevcut hukuki araçları bir araya getirerek (EDA düzenlemesi, PESCO'ya katılım, Kanada modeli SAFE anlaşması) ya da antlaşma çerçevesinin dışında, oy birliği şartını aşan hükümetlerarası bir mekanizma kurarak ulaşılabilir. Türkiye'nin NATO Ankara Zirvesi'ne ev sahipliği yapacağı ve 2028'den itibaren Müttefik Mukabele Kuvvetinin komutasını üstleneceği bu dönemde, Avrupa güvenlik düzeni henüz nihai halini almamıştır; ancak bu stratejik fırsat aralığı hızla daralmaktadır.

GİRİŞ

Geçtiğimiz on yılın büyük bölümünde, Türkiye ile Avrupa Birliği'nin (AB) savunma ilişkisine bir paradoks hakim olmuştur. Türkiye, askeri kapasite açısından Avrupa Kıtası'nın en yetenekli aktörlerinden biri olan bir NATO müttefiki olmasına karşın, Birliğin bugün kolektif savunma kimliğini inşa ettiği kurumsal yapının dışında kalmaktadır. Bu yapıyı oluşturan araçların hepsi, ReArm Europe planından SAFE, PESCO ve EDF'ye kadar aynı mantığa dayanmaktadır. Katılım, stratejik ağırlığa göre değil siyasi aidiyete göre belirlenmektedir. Sonuçta, katkıyı askeri kabiliyetle, stratejik gereklilikle ya da daha geniş stratejik tabloyla değil, antlaşma üyeliğiyle ölçen bir savunma düzeni ortaya çıkmaktadır.

Ancak aynı gerçekliğin farklı bir perspektiften ikinci bir okuması da mümkündür. Giderek yaygınlaşan ikili ve minilateral düzenlemeler içinde Avrupa ülkeleri; Türk platformlarını tercih etmekte, Türk firmalarını tedarik zincirlerine dahil etmekte ve Ankara'yla, birçok resmi çok taraflı çerçeveden daha fazla operasyonel ağırlık taşıyan stratejik ortaklık belgeleri imzalamaktadır. Bu iki okuma birbirisiyle çelişmez; aksine aynı manzarayı farklı açılardan yansıtır. Bir yanda kurumsal haritanın belirleyici olduğu Brüksel'in bakışı, diğer yanda ise neyin kiminle üretileceğini operasyonel zorunlulukların tayin ettiği ulusal başkentlerin bakışı bulunmaktadır.

Bu analiz, söz konusu iki okuma arasındaki açığın artık görmezden gelinmeyecek kadar büyüdüğü ve daha geniş bir stratejik dönüşüm ışığında okunması gerektiği saptamasından yola çıkmaktadır. Amerikan güvenlik garantisinin güvenilirliği bir varsayım olmaktan çıkıp bir sorgulama konusuna dönüşmüşken, Birlik mali ve sinai araçlarını kullanarak kendini “stratejik bir blok” olarak yeniden inşa etmekte; bu hamlesiyle de “aitlik” sınırlarını keskin bir şekilde belirlemektedir. Bu nedenle Türkiye’nin dışlanması, yalnızca kaçırılmış bir sözleşme ya da donmuş bir üyelik dosyasından ibaret değildir. Bu süreç, Avrupa’nın yeni güvenlik düzeninin erken biçimleniş aşamasında Türkiye’nin dışarıda bırakılması anlamına gelmekte ve bu dışlamanın bedeli, sadece dışlanan tarafa değil dışlayan tarafa da ağır bir şekilde yansımaktadır.

Bu analizin temel iddiası, Türkiye’ye ayrıcalıklı bir muamele yapılması gerekliliği değildir. Aksine dışsal ve sistemik baskıların arttığı bir dönemde, az sayıda üye devletin itirazı üzerine inşa edilen dışlayıcı tutumun hem kendi içinde tutarsız hem de Avrupa savunmasının bütünü açısından maliyetli olduğu saptamasına dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle analiz, somut ve yapıcı bir öneri geliştirmektedir. Tam üyeliğin berisinde, Türkiye’yi ve benzer konumdaki AB üyesi olmayan NATO müttefiklerini Birliğin savunma çabalarına eklemeyi sağlayacak kurumsal bir “orta yol” bulunmaktadır. Çalışma, bu orta yolu geçici olarak “SAFE-plus” çerçevesi olarak tanımlamaktadır. Söz konusu modelin teknik yapısını, neden yalnızca Türk değil Avrupa çıkarlarına da hizmet edeceğini ve bu düzenlemeyi kurma çabasının kendi başına değerli bir entegrasyon süreci ürettiğini ortaya koymaktadır.

Bu analizin temel iddiası, Türkiye’ye ayrıcalıklı bir muamele yapılması gerekliliği değildir. Aksine dışsal ve sistemik baskıların arttığı bir dönemde, az sayıda üye devletin itirazı üzerine inşa edilen dışlayıcı tutumun hem kendi içinde tutarsız hem de Avrupa savunmasının bütünü açısından maliyetli olduğu saptamasına dayanmaktadır.

DIŞLAYICI GÜVENLİK DÜZENİ VE MEVCUT İŞ BİRLİĞİ KANALLARI

AB’nin bugünkü savunma inşası tek bir programdan ibaret değildir. Birbirini tamamlayan araçlardan oluşan bütüncül bir yapıdır ve Türkiye’nin bu araçlar içerisindeki konumu oldukça değişkendir. “Readiness 2030” (2030 Hazırlık) adını alan ReArm Europe planı, genel stratejik çerçeveyi ve harcama hedeflerini belirlemektedir. Bu planın altında, ortak tedarik için kredi sağlayan SAFE, iş birliğine dayalı kabiliyet projelerini yürüten PESCO, araştırma ve geliştirme süreçlerini finanse eden EDF ve Avrupa Savunma Sanayi Programı (EDIP) yer almaktadır. Avrupa Savunma Ajansı (EDA) ise tüm bu süreçleri koordine eden ve Birlik dışındaki aktörlerle iş birliğini yöneten temel organ olarak konumlanmaktadır. Tüm bu mekanizmalar bir arada değerlendirildiğinde, Türkiye’ye

yönelik yaklaşımlarda ortak bir payda öne çıkmaktadır. Erişim imkanlarını belirleyen temel faktör Türk savunma sanayiinin yetkinliği değil Birlik içerisindeki siyasi hesaplardır.

Burada “dışlama” kavramının ne anlama geldiğini netleştirmekte yarar bulunmakta; zira kurallar, siyasi söylemlerin ötesinde oldukça belirgindir. Örneğin SAFE programında, mali kaynaklardan yalnızca üye devletler yararlanabilmektedir. Ancak bu durum Türkiye’ye özgü bir kısıtlama olmayıp Birliğe üye olmayan tüm ülkeler için geçerli genel bir kuraldır. Tedarik tarafındaki kısıtlamalar ise daha spesifiklerdir. Düzenleme, finanse edilen bir ürünün maliyetinin en az yüzde 65’inin AB, EEA-EFTA devletleri veya Ukrayna kaynaklı olmasını şart koşmaktadır. Geri kalan yüzde 35’lik pay ise başka bir özel anlaşmaya ihtiyaç duymaksızın Türkiye dahil üçüncü ülkelere açıktır.¹ Ancak bu yüzde 35’lik sınırın elvermediği hususlar kritik önemdedir. Bir Türk firmasının ana yüklenici olması, sözleşmenin büyük kısmını yürüten kritik bir alt yüklenici olarak yer alması veya Türk içeriğinin “Avrupa içeriği” olarak sınıflandırılması mümkün değildir. Tüm bunlar için ikili katılım anlaşması gerekmekte olup asıl engel de temel tedarikte değil tam olarak bu noktada ortaya çıkmaktadır.

İlke olarak böyle bir anlaşma Türkiye’ye kapalı değildir. AB adaylığı statüsü, Türkiye’yi Birliğin bu tür bir katılım anlaşması imzalayabileceği devletler kategorisine dahil etmektedir; nitekim Birlik bu mekanizmayı Kanada ile halihazırda hayata geçirmiştir.² Kanada ile imzalanan anlaşma, düzenlemenin esneklik sınırlarını göstermesi bakımından oldukça öğreticidir. Söz konusu anlaşma, Kanada menşeli içeriğin sözleşme değerinin yüzde 80’ine kadar Avrupa içeriği sayılmasına olanak tanımakta olup bu oran standart yüzde 35’lik sınırın bir hayli üzerindedir.³ Türkiye’nin karşılaştığı temel sorun ise teknik kısıtlamalardan ziyade bir müzakere sürecinin başlatılmamış olmasıdır. Komisyon, üye devletlerin önüne Türkiye ile yapılacak bir anlaşma taslağı getirmemiş; böyle bir düzenlemenin oy birliği şartına mı tabi olacağı, dolayısıyla Yunanistan veya GKRY’nin vetosuna açık olup olmayacağı konusu hiç sınınamamıştır.⁴ Bir başka deyişle Türkiye’nin dışlanması kuralların zorunlu kıldığı bir sonuç değil kuralların açık bıraktığı gri alanlarda işletilen siyasi bir tercihtir.

1 Yüzde 65 ve yüzde 35 içerik kuralına ilişkin olarak bkz. “Council Regulation (EU) 2025/1106”, EUR-Lex, 28 Mayıs 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/1106/oj>; Üçüncü ülke katkısının yüzde 35’lik payına ilişkin olarak bkz. “SAFE: Security Action for Europe”, Avrupa Komisyonu, erişim 22 Haziran 2026, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en.

2 “SAFE: Council Concludes Agreement with Canada”, AB Konseyi, 15 Haziran 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/15/safe-council-concludes-agreement-with-canada>.

3 SAFE Mekanizması Kapsamında Katılma İlişkin Avrupa Birliği ile Kanada Arasındaki Anlaşma; ayrıca bkz. “SAFE: Member States Endorse Agreement on the Participation of Canada”, AB Konseyi, 19 Aralık 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/19/safe-member-states-endorse-agreement-on-the-participation-of-canada>.

4 Kanada Anlaşması, Avrupa Parlamentosunun da muvafakatini gerektiren, AB’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın (ABİHA) 218(6). maddesi ile bağlantılı olarak 212. maddesinin hukuki dayanağı uyarınca akdedilmiştir; “Council Decision, Document ST-16853/1/25 REV 1”, AB Konseyi, 23 Şubat 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16853-2025-REV-1/en/pdf>; prosedür ve oylama kuralları için bkz. “Article 218 TFEU”, EUR-Lex, 7 Haziran 2016, erişim 22 Haziran 2026, https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2016/art_218/oj/eng.

Aynı örüntü, AB savunma yapısının diğer araçlarında da belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. PESCO, üye olmayan devletleri münferit projelere dahil edebilmekte ancak bu katılım 2020'de belirlenen oldukça sıkı koşullara bağlanmıştır: Birliğin değerlerini paylaşmak, gizli bilgi değişimi konusunda bir güvenlik anlaşmasına sahip olmak ve projede yer alan tüm üye devletlerin oy birliğiyle onayını almak.⁵ Türkiye, Birlik ile bu kapsamda bir bilgi paylaşım anlaşması bulunmadığından herhangi bir PESCO projesine dahil olamamış; oysa Kanada, Norveç, ABD, Birleşik Krallık ve son olarak İsviçre “Askeri Hareketlilik” (Military Mobility) gibi projelere katılım sağlamıştır.⁶

EDF ise alıcı ve alt yüklenicileri AB veya EEA-EFTA üyesi devletlerde yerleşik kuruluşlarla sınırlandırarak, Türk firmalarının fonlanan projelere doğrudan katılımcı olmasını engellemektedir. EDIP, finansman imkanlarını üye devletler, ortak ülkeler ve Ukrayna ile sınırlı tutsa da desteklenen ortak tedarik süreçlerinde, mülkiyet ve fikri mülkiyet haklarına dair katı ihracat koşullarıyla birlikte, sözleşme değerinin yüzde 15 ila 35'ini alan AB dışı bir alt yükleniciye izin vermektedir.⁷ EDA ise Norveç ve ABD gibi ülkelerin halihazırda sahip olduğu “idari düzenleme” mekanizmasıyla daha esnek bir katılım yolu sunmakta; ancak Türkiye'nin mevcut durumda böyle bir düzenlemesi bulunmamaktadır.⁸

TABLO 1. TÜRKİYE'NİN AB SAVUNMA ARAÇLARINDAKİ ERİŞİMİ

Araç	Türkiye'nin Konumu	Tam Katılıma Giden Yol
SAFE (Tedarik Kredileri)	Yüzde 35'lik AB dışı içerik payı içinde yer alıyor, anlaşmaya gerek kalmadan tedarik edebilir; ana ya da kritik yüklenici olamaz; krediler üye devletlere ayrılmıştır.	Kanada'yla kullanılan şablona dayalı, içerik tavanını yükselten ve ana yüklenici statüsü tanıyan bir katılım anlaşması yapılması; büyük olasılıkla oy birliğine tabi
PESCO (Kabiliyet Projeleri)	Hiçbir projede yer almıyor; AB ile gizli bilgi anlaşması bulunmuyor.	Bir gizli bilgi güvenliği anlaşması yapılması ve projede zaten yer alan devletlerin oy birliğiyle onayı (2020 üçüncü ülke koşulları)
EDF ve EDIP (Ar-Ge Finansmanı)	EDF kapsamında fon alan katılımcı olamaz; EDIP kapsamında yalnızca tek bir AB dışı alt yüklenici olarak (bir sözleşmenin yüzde 15 ila 35'i), mülkiyet, fikri mülkiyet ve ihracat koşullarıyla uygun	Erişim, üyeliğe ya da ortak ülke statüsüne bağlı
EDA	İdari düzenlemesi bulunmuyor.	Norveç ve ABD'nin zaten sahip olduğu türden bir idari düzenleme hazırlanması

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

5 “Council Decision (CFSP) 2020/1639 of 5 November 2020 Establishing the General Conditions under Which Third States could Exceptionally be Invited to Participate in Individual PESCO Projects”, EUR-Lex, 6 Kasım 2020, erişim 22 Haziran 2026, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020D1639>.

6 “PESCO: Switzerland will be Invited to Participate in the Military Mobility Project”, AB Konseyi, 13 Ocak 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/01/13/pesco-switzerland-will-be-invited-to-participate-in-the-military-mobility-project>.

7 “Regulation (EU) 2021/697 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 Establishing the European Defence Fund and Repealing Regulation (EU) 2018/1092”, EUR-Lex, 12 Mayıs 2021, erişim 22 Haziran 2026, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/697/oj>; Regulation (EU) 2025/2643 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2025 Establishing the European Defence Industry Programme and a Framework of Measures to Ensure the Timely Availability and Supply of Defence Products (‘EDIP Regulation’), EUR-Lex, 29 Aralık 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2643/oj/eng>.

8 “Third Parties”, EDA, erişim 22 Haziran 2026, <https://eda.europa.eu/who-we-are/third-parties>.

Bütün bunlara bakıldığında, ortada Türkiye'ye kapatılmış bir kapı bulunmamaktadır. Türkiye ilke olarak uygundur; marjinal düzeyde de olsa tedarik süreçlerine dahil olabilmekte ve mevcut mekanizmalar daha derin bir entegrasyona olanak tanıyan kanallar içermektedir. Eksik olan tek şey ise bu kanalları harekete geçirecek siyasi iradedir. Karşılaşılan tek engel, az sayıda üye devletin gündeme getirebileceği ancak bugüne dek fiilen hiç sınanmamış bir veto ihtimalidir. Bu durumun geleceğe dair önemi şudur. Asıl mesele kuralların Türkiye'nin katılımına izin verip vermediği değildir; kurallar buna halihazırda izin vermektedir. Asıl mesele, istekli ve yetenekli bir müttefike, mevcut düzenlemelerin zaten sunduğu bağlantının neden teklif edilmediği ve bu dışlayıcı statükoyu sürdürmenin Avrupa'ya olan maliyetidir.

TÜRKİYE'NİN AVRUPA'DAKİ SAVUNMA SANAYİİ AĞI

Kurumsal bir iş birliği modelinin ana hatlarına geçmeden önce, kurumsal düzeyin altında halihazırda işleyen dinamikleri değerlendirmek yerinde olacaktır. Son birkaç yılda Türkiye ile Avrupa devletleri arasında yoğun ikili tedarik ve ortak üretim ağı örülmüş ve kıtanın savunma sanayii kapasitesini artırma çabasıyla bu ağın derinliği de ivme kazanmıştır. Türkiye, kurumsal erişime bir alternatif olarak bu ikili ilişkilere ihtiyaç duymadığı gibi bu ağın varlığı, kurumsal bir entegrasyonun gereksizliğini kanıtlamak için de kullanılmamaktadır. Söz konusu ağın önemi iki noktada temellenmektedir. Birincisi, Avrupa devletleri siyasi söylemden ziyade sahadaki operasyonel gerekliliklere göre tercihte bulunduğu Türk savunma sanayii doğal bir paydaş olarak öne çıkmaktadır. İkincisi, bu ağ ileride kurulacak herhangi bir kurumsal düzenlemeye sağlam bir zemin teşkil etmektedir; bu, sıfırdan inşa edilecek değil üzerinde yükselinecek bir kabiliyet ve güven birikimidir.

Türkiye'nin bu kapsamdaki en derin ilişkileri, Batı Avrupa'nın önde gelen savunma üreticileriyle şekillenmektedir. Bu durumun en somut ve güncel örneği Birleşik Krallık'tır. İki ülke arasında Ekim 2025'te imzalanan ve yaklaşık 9 milyar avro değerinde olan 20 adet Eurofighter Typhoon savaş uçağı tedarik anlaşması, Typhoon programı kapsamında 2017'den bu yana verilen ilk yeni sipariş olma özelliğini taşımaktadır.⁹ Her iki hükümet söz konusu dönemden itibaren savunma sanayii iş birliğini, Nisan 2026'da imzalanan ortak bir bildiriyle çerçevesi çizilen daha geniş kapsamlı bir stratejik ortaklık yapısına entegre etmiştir.¹⁰

İtalya, Türkiye'nin Avrupa savunma sanayii ekosistemine yaptığı en stratejik açılımların merkez üssü haline gelmiştir. Bayraktar İHA'larının üreticisi Baykar,

⁹ Gavin Blackburn, "Turkey and the United Kingdom Sign 9 Billion Deal to Purchase 20 Eurofighter Jets", Euronews, 27 Ekim 2025.

¹⁰ "UK-Türkiye Strategic Partnership Framework: Joint Statement", Birleşik Krallık Hükümeti, 23 Nisan 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.gov.uk/government/publications/uk-turkiye-strategic-partnership-framework-joint-statement>.

Piaggio Aerospace’i devralarak köklü bir İtalyan havacılık şirketini Türk sahipliğine geçirmiş;¹¹ ayrıca İtalya’nın savunma devi Leonardo ile Türk insansız sistemlerini İtalyan sensör teknolojileri ve entegrasyonu ile buluşturacak bir ortak girişim kurmuştur.¹² İspanya ile kurulan ilişkiler ise üretim ortaklığından ziyade tedarik ekseni bir derinleşmeye işaret etmektedir. 2025 yılı sonunda, Hürjet eğitim ve hafif muharip uçağının ilk ihracat siparişi olan 30 uçaklık sözleşme imzalanmış;¹³ ayrıca her iki hükümet, İspanyol gemi inşası tecrübesi ile Türk tasarım yetkinliğini birleştirecek bir uçak gemisi projesi üzerine iş birliğini görüşmeye başlamıştır.¹⁴ Türkiye’nin bu entegrasyon sürecine destek veren Almanya da Türk savunma sanayiinin kendi topraklarında faaliyet göstermesine tanık olmaktadır. Türk firması Repkon, mühimmat arzındaki darboğazın Avrupa güvenliği için en kritik sorunlardan biri haline geldiği bir dönemde, Almanya’da 155 mm topçu mühimmatı üretim tesisi kurmaktadır.¹⁵

Savunma sanayii entegrasyonundaki ikinci katman, Türk platformlarının geniş ölçekte tercih edildiği Orta ve Güney Avrupa üzerinden şekillenmektedir. Bu süreçte en dinamik aktör Romanya olmuştur. Ülke, büyük kısmı kendi topraklarında üretilmek üzere 1.059 adet Otokar COBRA II zırhlı aracı için tedarik sözleşmesi imzalamış;¹⁶ ayrıca Hisar sınıfı korvetlerin ilk gemisi için yaklaşık 223 milyon avro değerinde hükümetler arası bir anlaşma yapılmıştır. Bu hamle, Romanya’yı Türk Hisar-D hava savunma sistemini envanterine dahil eden ilk NATO üyesi konumuna getirecektir.¹⁷ Savunma bütçesini son yıllarda hızla büyüten Polonya yaklaşık 410 milyon dolar değerindeki elektronik harp sistemleri ihalesinde küresel rakiplerini geride bırakan ASELSAN ile el sıkışmıştır.¹⁸ Portekiz cephesinde ise Türk denizcilik firması STM, çok amaçlı lojistik destek

Son birkaç yılda Türkiye ile Avrupa devletleri arasında yoğun ikili tedarik ve ortak üretim ağı örülmüş ve kıtanın savunma sanayii kapasitesini artırma çabasıyla bu ağın derinliği de ivme kazanmıştır.

11 “Türkiye’s Baykar Completes Acquisition of Piaggio Aerospace”, *Daily Sabah*, 1 Haziran 2025.

12 Kai Greet, “Baykar, Leonardo Advance Memorandum of Understanding with New 50:50 Joint Venture”, *The Aviationist*, 24 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://theaviationist.com/2025/06/24/baykar-leonardo-lba-systems>.

13 Parth Satam, “Spain Signs Contract for 30 Hürjets”, *The Aviationist*, 30 Aralık 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://theaviationist.com/2025/12/30/spain-signs-contract-for-30-hurjets>.

14 Dmytro Shumlianskiy, “Turkey, Spain Plan to Jointly Build Aircraft Carrier”, *Militarnyi*, 7 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://militarnyi.com/en/news/turkey-spain-plan-to-jointly-build-aircraft-carrier>.

15 “Repkon 155mm Ammunition Facility in Germany”, *Defense Here*, 6 Şubat 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.defenshere.com/en/repkon-155mm-ammunition-facility-in-germany>.

16 “Romania Signs for 1059 Otokar Cobra II Vehicles”, *Shephard Media*, 28 Kasım 2024, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.shephardmedia.com/news/landwarfareintl/romania-signs-for-1059-otokar-cobra-ii-vehicles>.

17 Tayfun Özberk, “Türkiye Finalizes Export of Hisar-Class Light Corvette to Romania”, *Naval News*, 3 Aralık 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.navalnews.com/naval-news/2025/12/turkey-finalizes-export-of-hisar-class-light-corvette-to-romania>; “Romania to Acquire Turkish Hisar-Class Corvette TCG Akhisar for €223 Million”, *Defence Industry Europe*, 18 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://defence-industry.eu/romania-to-acquire-turkish-hisar-class-corvette-tcg-akhisar-for-e223-million>.

18 “ASELSAN to Deliver Electronic Warfare Systems to Polish Armed Forces under \$410 Million Contract”, *Defence Industry Europe*, 22 Aralık 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://defence-industry.eu/aselsan-to-deliver-electronic-warfare-systems-to-polish-armed-forces-under-410-million-contract>; “ASELSAN Signs 410 Million USD Export Contract with Poland”, *EDR Magazine*, 22 Aralık 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.edrmagazine.eu/aselsan-signs-410-million-usd-export-contract-with-poland>.

gemileri inşası için tercih edilmiş; bu sözleşme, şirketin bir NATO üyesine gerçekleştirdiği ilk deniz platformu ihracatı olma özelliğini kazanmıştır.¹⁹

TABLO 2. TÜRKİYE'NİN AVRUPA'DAKİ SAVUNMA SANAYİİ AĞI (SEÇİLMİŞ ÜLKELER)	
Ülke	Başlıca Düzenleme
Birleşik Krallık	20 adet Eurofighter Typhoon uçağı (yaklaşık 9 milyar avro); stratejik ortaklık çerçevesi
İtalya	Baykar'ın Piaggio Aerospace'ı devralması; Baykar-Leonardo ortak girişimi
İspanya	30 adet Hürjet uçağı; Navantia ile ortak uçak gemisi inşa görüşmeleri
Almanya	Repkon 155 mm topçu mühimmatı tesisi
Romanya	1.059 adet Otokar COBRA II aracı; Hisar sınıfı korvet (yaklaşık 223 milyon avro), Hisar-D sistemini ilk kullanan NATO üyesi
Polonya	ASELSAN elektronik harp sözleşmesi (yaklaşık 410 milyon dolar)
Portekiz	STM çok amaçlı lojistik destek gemileri; bir NATO üyesine ilk deniz ihracatı
Ukrayna	Bayraktar TB2 kullanımında süregelen Baykar varlığı
Finlandiya	Savunma sanayii iş birliği anlaşması (2025)
Çekya	AB'de yerleşik ASELSAN-CSG ortak girişimi (Tatra şasisinde KORKUT sistemi)

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Bu tablo, iş birliğinin yalnızca mevcut ortaklıklarla sınırlı kalmadığını; Avrupa'nın kuzeyi, doğusu ve NATO'nun çok uluslu tedarik mekanizmalarına doğru genişlediğini de göstermektedir. Bu genişlemenin doğu eksenindeki en dikkat çekici örneği Ukrayna'dır. Rusya-Ukrayna savaşının erken safhalarının sembolü olan Bayraktar TB2 İHA sistemleri, sahadaki operasyonel varlığını korumaktadır.²⁰ NATO'ya yeni katılan ve Rusya ile uzun bir sınır hattını paylaşan Finlandiya, 2025'te Türkiye ile kapsamlı bir savunma sanayii iş birliği anlaşması imzalamıştır.²¹ Orta Avrupa'da ise ASELSAN ve Çek CSG grubu, AB merkezli ortak bir girişim kurarak Çek yapımı Tatra şasisi üzerine entegre edilmiş KORKUT hava savunma sistemini tanıtmıştır. Bu adım, Türk teknolojisinin AB menşeli bir kurumsal yapı içerisine doğrudan eklenmesini sağlamıştır.²² Bütün bu süreçler,

19 Tayfun Özberk, "Portuguese Navy Awards Türkiye's STM Contract to Build Multirole Logistics Support Ships", Naval News, 17 Aralık 2024, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.navalnews.com/naval-news/2024/12/portuguese-navy-awards-turkeyes-stm-contract-to-build-multirole-logistics-support-ships>; Agnes Helou, "In Deal with Portugal, Turkish Naval Firm STM Signs First Export Contract to NATO Nation", Breaking Defense, 18 Aralık 2024, erişim 22 Haziran 2026, <https://breakingdefense.com/2024/12/in-deal-with-portugal-turkish-naval-firm-stm-signs-first-export-contract-to-nato-nation>.

20 Tayfun Özberk, "Return of the Bayraktar TB2: Drone Strikes Again in Ukraine", Naval News, 24 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.navalnews.com/naval-news/2025/06/return-of-the-bayraktar-tb2-drone-strikes-again-in-ukraine>.

21 "Turkey and Finland Sign Defense Industry Cooperation Agreement", Turkish Minute, 3 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.turkishminute.com/2025/06/03/turkey-and-finland-sign-defense-industry-cooperation-agreement>; Levent Kenez, "Turkey and Finland Sign Defense Industry Cooperation Deal Amid Rising Russian Threats", Nordic Monitor, 4 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://nordicmonitor.com/2025/06/turkey-and-finland-sign-defense-industry-cooperation-deal-amid-rising-russian-threats>.

22 Martin Chomsky, "CSG and ASELSAN Form EU-Based Joint Venture, Unveil Korkut Air Defence System on Tatra Wheeled Platform", Defence Industry Europe, 4 Şubat 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://defence-industry.eu/csg-and-aselsan-form-eu-based-joint-venture-unveil-korkut-air-defence-system-on-tatra-wheeled-platform>.

Türkiye’nin giderek daha fazla paydaş haline geldiği çok uluslu NATO kabiliyet tedarik çerçeveleriyle de uyum içerisinde ilerlemektedir.²³

Tek tek bakıldığında bunlar bağımsız sözleşmeler gibi görünebilir; ancak bir bütün olarak değerlendirildiklerinde, Brüksel’deki kurumsal tartışmaların iskaladığı bir gerçeği yansıtmaktadır. Avrupa, ulusal tedarik ve sınıai ortaklık düzeyinde Türk savunma sanayiini çoktan kendi tedarik tabanının doğal bir parçası gibi görmeye başlamıştır. Bu tablo, Ankara ve Avrupa’nın geri kalanı için ne anlama gelmektedir? Pratikte bu denli gelişmiş bir ilişkinin, kurumsal düzeyde neden hala bu kadar geri kaldığı sorusu ise bir sonraki bölümün konusunu oluşturmaktadır.

SÖZLEŞMELERİN ALTINDAKİ MANTIK

Önceki bölüm, savunma sanayiinde ne tür bir iş birliği mimarisinin inşa edildiğini ortaya koymuştur. Bu bölüm ise söz konusu sürecin motivasyonlarını sorgulamaktadır; çünkü bu tablo ancak altındaki mantıksal zemin açığa çıktığında bir teze dönüşmektedir. Sözleşmelerin gerisinde, biri Avrupa’ya diğeri ise Türkiye’ye ait olan iki ayrı motivasyon işlemektedir. Bu gerekçeler farklı başlangıç noktalarına sahip olsalar da şimdilik aynı yöne evrilmektedir.

Avrupa’nın motivasyonu büyük ölçüde operasyonel zorunluluklara dayanmaktadır. Türk ekipmanı tedarik eden devletler, Türkiye’nin Avrupa savunma yapısındaki yerine dair siyasi bir tutum beyan etmekten ziyade, somut bir kapasite ve zamanlama sorununa çözüm aramaktadır. Kıtanın yeniden silahlanma çabaları, kendi savunma sanayii tabanının kapasite sınırlarına çarpmıştır. Topçu mühimmatı, İHA, zırhlı araç ve hava savunma sistemlerine yönelik talep, Avrupalı üreticilerin mevcut güvenlik ortamının dayattığı hızda yanıt veremeyeceği bir noktaya ulaşmış; biriken siparişler ve buna bağlı olarak artan maliyetler Avrupa ordularını baskı altına almıştır. Türk savunma sanayii ise hızla tedarik edilebilen, rekabetçi fiyatlı ve operasyonel sahada sınanmış sistemler sunmaktadır. Gecikmeye tahammülü olmayan savunma bakanlıkları için bu özellikler, siyasi çekinceleri ikincil plana iten belirleyici avantajlardır; nitekim Türkiye’nin kurumsal katılımına mesafeli duran hükümetler dahi, ulusal düzeyde Türk firmalarıyla iş birliğine gitmektedir. Bu ilişkinin ölçeği de artık göz ardı edilebilecek düzeyde değildir: Türk savunma ve havacılık ihracatı 2025’te 10 milyar dolar barajını aşmış;²⁴ Türk firmaları, dünyanın en büyük 100 silah üreticisi arasındaki ağırlığını artırmıştır. 2024 verilerine göre bu listede yer alan beş Türk firması, şimdiye kadarki en yüksek temsil düzeyini yakalamıştır. Birleşik silah gelirleri

23 “NATO Allies Step up Multinational Capability Delivery Cooperation”, NATO, 24 Haziran 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/06/24/nato-allies-step-up-multinational-capability-delivery-cooperation>.

24 “Türkiye’s Defense, Aviation Exports Cross \$10B Threshold in 2025”, *Daily Sabah*, 4 Ocak 2026; Giulia Bernacchi, “Turkey’s Defense Exports Top \$10B in 2025”, *The Defense Post*, 5 Ocak 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://thedefensepost.com/2026/01/05/turkeys-defense-exports-10b-2025>.

2023'e göre yüzde 11 oranında artan Türkiye, bugün dünyanın on birinci büyük silah ihracatçısı konumundadır.²⁵

Türkiye'nin motivasyonu ise stratejik bir karaktere sahiptir. Bu analizin, söz konusu ikili ağı sadece bir "varış noktası" olarak yorumlayan yaklaşımlardan ayrıştığı yer de tam burasıdır. Ankara açısından bu ağ, kurumsal erişimin yerini tutan bir seçenek değil o hedefe giden bir yoldur. İmzalanan her sözleşme, her ortak üretim süreci ve her stratejik ortaklık belgesi, Türkiye'nin "Avrupa savunmasının zaten bir parçasıyım" tezini somut kanıtlarla güçlendirebileceği bir zemin oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, örülen bu ağ kurumsal dışlanmaya karşı

Avrupa, bloklaşma sürecinde kilit bir müttefikini uygulamada savunma yapısının parçası sayarken, ilkesel düzeyde dışarıda tutma politikasını süresiz sürdüremez; üstelik bu dışlama ortak bir Avrupa iradesiyle değil sınırlı sayıda üye devletin itirazıyla devam ettiriliyorsa...

bir alternatif değil üzerine daha kalıcı bir yapı inşa edilecek bir temeldir. Nihai amaç, kurumsal dışlanmayı sadece aşmak değil bu dışlanmayı savunulamaz kılmaktır. Dolayısıyla bu bağlar kurumsal erişimi dışlamamakta, aksine onu nihai bir zorunluluğa dönüştürerek tamamlamaktadır.

Mesele tam olarak burada düğümlenmekte; zira bu iki mantık, Avrupa'nın kendi içindeki derin bir ayrışmayı açığa vurmaktadır. Ulusal başkentler düzeyinde temel ölçüt "kabiliyet"tir. İhtiyaç duyulana kim, ne zaman ve ne kadar hızlı temin edebilir? Birlik kurumları düzeyinde ise ölçüt "aidiyet"tir. Araçların inşa etmeye çalıştığı siyasi topluluğun içinde kimler yer almaktadır? Çoğu üye devlet için bu iki ölçüt birbiriyle uyumluyken, Türkiye örneğinde ters yöne bakmakta ve bu çelişkiyi yönetmek giderek güçleşmektedir. Avrupa, bloklaşma sürecinde kilit bir müttefikini uygulamada savunma yapısının parçası sayarken, ilkesel düzeyde dışarıda tutma politikasını süresiz sürdüremez; üstelik bu dışlama ortak bir Avrupa iradesiyle değil sınırlı sayıda üye devletin itirazıyla

devam ettiriliyorsa... Bu tutum, atılan her yeni adımda Avrupa'nın kendi uyguladığı savunma inşasını zaafa uğratmaktadır. Zira süregelen bu dışlama, sadece bir sözleşmeyi geri çevirmekten ibaret değildir; bilakis, kıtanın güvenlik mimarisi için vazgeçilmez bir müttefik, Avrupa'nın tam da inşa etmeye çalıştığı blokta yavaş yavaş koparma riski taşımaktadır.

Bu ayrışma, bir sonraki bölümde ele aldığımız çok daha keskin bir soruyu beraberinde getirmektedir: Türkiye, operasyonel düzeyde vazgeçilmez bir paydaşken neden kurumsal düzeyde dışlanmaktadır? Zira bu dışlanma ne kabiliyet, ne ihtiyaç ne de rasyonel kurallar ile açıklanabilmektedir; nitekim bu üç parametre de tam aksini işaret etmektedir. O halde bu tutum, savunma sanayii iş birliğinin

²⁵ Lorenzo Scarazzato, Nan Tian, Diego Lopes da Silva, Xiao Liang, Zubaida A. Karim ve Jade Guiberteau Ricard, "SIPRI Top 100 Arms-Producing and Military Services Companies, 2024", SIPRI, (Aralık 2025), erişim 22 Haziran 2026, <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2024>; Türkiye'nin dünya silah ihracatında sırası için bkz. Mathew George, Katarina Djokic, Zain Hussain, Pieter D. Wezeman ve Siemon T. Wezeman, "Trends in International Arms Transfers, 2024", SIPRI, (Mart 2025), erişim 22 Haziran 2026, <https://www.sipri.org/publications/2025/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2024>.

ötesinde, Avrupa’nın inşa etmeye çalıştığı siyasi topluluğun sınırlarını tanımlama arzusunu yansıtıyor olabilir. Bir sonraki bölüm, Türkiye’nin dışlanması basit bir kurumsal alışkanlık olarak mı, yoksa yeni Avrupa güvenlik mimarisi sınırlarının nereye çizileceğine dair bilinçli bir tercih olarak mı değerlendirmemiz gerektiğini tartışmaktadır.

SINIRI ÇİZMEK

Buraya kadar ortaya koyulan dışlama pratikleri, tek bir programla sınırlı değildir. Aksine aynı dışlayıcı eğilim tüm savunma araçlarında sistematik bir şekilde yeniden üretilmektedir: SAFE’de finansal kredilerin yalnızca üye devletlere tahsis edilmesi, PESCO’da proje katılımının oy birliği şartına bağlanması, EDF ve EDIP düzenlemelerinde finansal kaynakların AB ve Birlik ortağı kuruluşlara hapsedilmesi ve Türkiye söz konusu olduğunda EDA’nın üçüncü taraflara tanıdığı idari kolaylıkların dahi Türkiye’den esirgenmesi. Bir sınır çizgisi, farklı zamanlarda ve farklı amaçlarla tasarlanmış bu kadar çeşitli araçta bu denli düzenli bir şekilde yineleniyorsa, bunu her programın kendi teknik kurallarının tesadüfi bir sonucu olarak değerlendirmek artık mümkün değildir. Aksine tüm bu yapıların içinden geçen ve bir dışlama stratejisini işaret eden tek bir çizgiden bahsetmek çok daha tutarlı bir okumadır.

Asıl soru, bu dışlama çizgisinin hangi mantığı izlediğidir; elde edilen cevap ise oldukça çarpıcıdır. Zira bu çizgi hiçbir surette “kabiliyet” ile örtüşmemektedir. Türkiye, kıtanın en büyük ve en yetenekli ordularından birine sahip olmasının yanı sıra –önceki bölümlerde detaylandırıldığı üzere– Avrupa devletlerinin savunma tedarikinde giderek daha kritik bir rol üstlenmektedir. İzlenen mantık “ittifak üyeliği” ile de açıklanamaz; zira Türkiye, yetmiş yılı aşkın süredir NATO çatısı altındadır. “Resmi adaylık” statüsü de bir belirleyici değildir; zira Türkiye, Birlik üyeliğine hala aday konumdadır. Bu ölçütün askeri olmaktan ziyade tamamen siyasi olduğunun en açık kanıtı ise Birliğin kendi ortaklık pratiğinde gizlidir: AB, 2024’ten bu yana kapsamlı güvenlik ve savunma ortaklıkları kurmaktadır. Bu ortaklıklar arasında Norveç ve Birleşik Krallık gibi ülkelerin yanı sıra; Japonya, Güney Kore, Kanada ve Hindistan gibi Avrupa sahasından hayli uzak aktörler de yer almaktadır. Buna karşın Birliğin hemen sınırında bulunan ve NATO müttefiki olan Türkiye ile tesis edilmiş tek bir ortaklık çerçevesi dahi mevcut değildir.²⁶ Seul’e, Tokyo’ya ve Yeni Delhi’ye uzanabilen ancak Ankara’da duran bir ortaklık perspektifi; askeri gerekliliklerin ya da coğrafi gerçeklerin değil ideolojik bir tercihin sonucudur.

²⁶ “Security and Defence Partnerships”, AB Konseyi, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/security-defence-partnerships>; “Security and Defence: EU and UK Conclude Security and Defence Partnership”, European External Action Service, 19 Mayıs 2025, erişim 22 Haziran 2026, https://www.eeas.europa.eu/eeas/security-and-defence-eu-and-uk-conclude-security-and-defence-partnership_en.

Bu sınır çizgisinin temelinde yatan motivasyon kabiliyet değil siyasi hizalanmadır. Bu noktada Avrupa'nın savunma araçları, teknik bir tedarik sürecinden öte bir işlev üstlenmekte; yükselen bloka kimin ait olduğunu tescil eden birer mühür işlevi görmektedir. Avrupa güvenliğini iki kuşak boyunca güvence altına alan dış garantinin belirsizleştiği bir konjonktürde Birlik, sınai ve mali araçlarını kullanarak kendini başlı başına stratejik bir aktör olarak inşa etmektedir. Bir blok kurmak yalnızca finansal ve askeri kapasiteleri bir havuzda toplamak olmayıp aynı zamanda bu topluluğun aidiyet sınırlarını çizmektir. Savunma araçları, katılım kurallarını belirlerken aslında bu yeni topluluğun çevresini de tanımlamaktadır. Türkiye ise bu çevreye karşı oldukça ikircikli bir konumdadır. Göz ardı edilemeyecek kadar yetenekli ve savunma sanayii ekosisteminin merkezindedir; ancak az sayıda üye devletin gözünde, siyasi hassasiyetler nedeniyle “tartışmasız kabul” statüsünden uzaktır. Türkiye, mevcut kurumsal mimaride fiilen kalıcı bir “sınır vakası” (*borderline case*) olarak konumlandırılmıştır.

Oysa bu sınır ne doğal ne de kalıcıdır; aksine, Avrupa savunma yapısındaki en görünmez ama en büyük yanığı tam da bu noktadadır. Söz konusu dışlama çizgisi, Türkiye'nin Avrupa savunma yapısına ait olmadığına dair köklü bir Avrupa mutabakatını değil başta Yunanistan ve GKRY olmak üzere sınırlı sayıda üye devletin belirli itirazlarını yansıtmaktadır. Bu itirazlar; Ege ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarına ilişkin uyuşmazlıklara ve üye devletlerin iç siyasi konjonktürlerine –örneğin 2027'de gerçekleşmesi beklenen Yunan seçimlerine– endeksli bir dinamizm sergilemektedir. Avrupa güvenliği gibi hayati bir mesele- nin bu tür kısa vadeli iç politika hesapları tarafından rehin alınması stratejik bir açmazdır. Belirli bir anda, dar bir grubun kendi dar kapsamlı çıkarlarıyla çizdiği bu çevre tarihsel olarak kalıcı değildir; bir elin çizdiği sınırı, değişen gerçeklikler karşısında başka eller pekala yeniden çizebilir. Bir sonraki bölüm, Avrupa'nın yeniden silahlanma zarureti tetikleyen tehditlerin ölçeğiyle kıyaslandığında, mevcut dışlama çizgisini korumanın Avrupa güvenliğine herhangi bir katkısının olup olmadığını sorgulamaktadır.

ORANTISIZLIK VE AVRUPA'YA MALİYETİ

Bir yanıtın kapsamı, ardındaki tehdidin de boyutunu yansıtır. Avrupa, savunmasını yeniden kurarken kıtanın Soğuk Savaş döneminden bu yana giriştiği en büyük kolektif yeniden silahlanma çabasına soyunmuştur.²⁷ Bu ölçekteki bir çaba, tehlikenin ne kadar ağır ve ne kadar kalıcı görüldüğünün açık bir beyanıdır: Birliğin doğu kanadında olası bir çatışma riski ve Atlantik'in ötesinden artılamayacak bir güvenlik garantisi.

²⁷ “White Paper for European Defence: Readiness 2030”, Avrupa Komisyonu, erişim 22 Haziran 2026, https://commission.europa.eu/document/download/c6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019_en?filename=White+paper+for+European+defence++Readiness+2030.pdf.

Bugün Avrupa’nın karşı karşıya olduğu tehditlerin çapı düşünüldüğünde, Türkiye’yi savunma mimarisinin dışında tutmanın stratejik bir gerekçesi kalmamıştır. Elbette bu itirazlar temelsiz değildir; Ege, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs gibi, taraflar arasındaki tarihsel kırılmalıklara dayanan gerçek gerilimleri yansıtmaktadır. Ancak bu bölgesel anlaşmazlıklar, müttefiklerin diğer platformlarda yönetmeye alışkın olduğu türdendir. Dolayısıyla 800 milyar avroluk bir savunma kapasitesini inşa ederken, ortak stratejik çıkarları bu sınırlı kapsamlı uyumsuzluklara hapsetmek, stratejik önceliklerin kaybolması anlamına gelmektedir. Bir avuç ikili şikayetin, kıtasal ölçekteki bir güvenlik mimarisini belirlemesine izin vermek, rasyonel bir politika tercihi değil kurumsal bir yönetim zafiyetidir.

Bu durumun yol açtığı stratejik maliyet oldukça kritiktir; zira maliyet yalnızca Türkiye’ye yüklenmemektedir. Avrupa’nın ihtiyaç duyduğu hız ve maliyet avantajıyla topçu mühimmatı, İHA ve hava savunma sistemleri sağlayabilecek en uygun müttefiki kapı dışında bırakmak, doğrudan Avrupa savunmasının kendisine yansımaktadır. Bu durum, Birliğin daha geç teslimatlar, daha yüksek fiyatlar ve daha ince stoklarla ödediği bir tür “kabiliyet vergisi” niteliğindedir. Oysa bunlar, yeniden silahlanma sürecinin tam da hafifletmeyi hedeflediği üç temel baskı unsurudur. Avrupa’nın kendi silahlanma takvimini uzatan ve maliyetini artıran bu dışlama, savunma kapasitesini güçlendirmek yerine onu hantallaştırmakta ve pahalılaştırmaktadır. Üstelik bu tercih, kıtanın güvenlik açısından en kırılğan olduğu ana denk gelmektedir. Ancak maliyetin sadece finansal boyutu düşünülmemelidir. Bu dışlama, büyük bir NATO müttefikini Batı ittifakının yörüngesinden uzaklaştırma riski taşımaktadır. Avrupa’nın silahlanma motivasyonunu belirleyen tehditler göz önüne alındığında bu jeopolitik kayıp, kısa ve orta vadelerde, savunma için bugün seferber edilen 800 milyar avroluk bütçeden çok daha ağır bir bedeldir.

Son olarak Avrupa’yı yeterince rahatsız etmeyen stratejik bir tutarsızlık daha bulunmaktadır. NATO çatısı altında Türkiye bir ön cephe müttefiki ve İttifakın en büyük katkı sağlayıcılarından biri olarak kabul edilirken, AB’nin paralel savunma yapısında bir yabancı muamelesi görmektedir. Oysa iki örgüt üyelik bakımından büyük ölçüde ve amaç bakımından ise neredeyse tümüyle örtüşmektedir. Bir müttefike bir çerçevede tam güvenlik taahhüdü verip diğerinde mesafeli durmak, bütünlüklü bir Batı savunma çabasının tutarlılığını zayıflatmaktadır. Dışlama politikası, kendisini ayakta tutan şikayetlere oranla orantısız ve tam da onu sürdüren devletler için maliyetliyse, artık sorulması gereken soru “çizginin yeniden çizilip çizilmeyeceği” değil “nasıl çizileceği”dir. Bir sonraki bölümün konusu da tam olarak budur.

Bugün Avrupa’nın karşı karşıya olduğu tehditlerin çapı düşünüldüğünde, Türkiye’yi savunma mimarisinin dışında tutmanın stratejik bir gerekçesi kalmamıştır.

SAFE-PLUS ORTA YOLU

Tam üyelik masada değilse ve dağınık ikili anlaşmalar da yetersiz kalıyorsa, asıl soru bu ikisinin arasında nasıl bir yapı kurulabileceğidir. Bu analiz, söz konusu ihtiyacı geçici olarak SAFE-plus çerçevesi şeklinde tanımlamaktadır. Temel fikir şudur: AB üyesi olmayan NATO müttefiklerini, tam üye yapmaksızın Birliğin savunma çabasına kurumsal olarak bağlayan kalıcı bir ara statü oluşturmak. Analizin odağında Türkiye bulunsu da bu kategorinin kapsamı daha geniştir. Birleşik Krallık ve Norveç de benzer bir sınanmayla karşı karşıyadır; yani Avrupa güvenliğinin tam içinde olup onu düzenleyen kurumsal yapıların dışında kalan yakın müttefiklerin sorunuyla. Böyle bir statüyü mevcut ikili ağlardan ayıran temel unsur, önerideki o “plus” ifadesidir. İkili anlaşmalar gerçek olsa da dağınıktır, geri alınabilir niteliktedir ve her başkent in siyasi inisiyatifine bağlıdır. Oysa bir ara statü, aynı ilişkiye istikrarlı ve öngörülebilir bir kurumsal biçim; müttefik in katkı sunduğu ve güvenebileceği tanımlı bir meşruiyet alanı kazandırır. Aşağıda bu yapıya ulaşmanın iki farklı yolu taslak halinde sunulmaktadır. Bunlar nihai birer plan olmayıp avantaj ve dezavantajlarını tartmaya değer iki seçenekten ibarettir.

Birinci yol, ara statüyü AB'nin halihazırda sahip olduğu erişim noktalarından devşirmektedir. Bu yolun yapı taşları özgün değil; zira Norveç ve ABD'nin halihazırda sahip olduğu türden EDA ile kurulacak bir idari düzenleme, kabiliyet çalışmalarına yapılandırılmış bir kanal açmaktadır.²⁸ Gizli bilgi değişimi protokolleri ve Norveç, Kanada, ABD ile en son İsviçre'nin dahil olduğu Askeri Hareketlilik projesi modelinde seçili PESCO projelerine giriş, iş birliğini somut kabiliyetlere doğru genişletmektedir.²⁹ Kanada ile imzalanan şablona dayalı bir SAFE katılım anlaşması ise ana yüklenici statüsünü mümkün kılmakta ve içerik tavanını standart payın üzerine taşımaktadır.³⁰ Bu parçalar bir araya geldiğinde, uygulamada SAFE-plus modelinin tarif ettiği ara statüye karşılık gelmekte ve tümüyle Birliğin mevcut müktesebatı içinde kalmaktadır. Bu yolun en büyük gücü; sağlamlığı ve gösterilebilir biçimde uygulanabilir olmasıdır. Kanada örneği, Birlik üyesi olmayan bir ülkenin savunma mimarisine bu düzeyde entegre olabileceğini kanıtlamaktadır. Ancak modelin zayıf noktası ise daha önce işaret edilen kısıtlılıktır. Antlaşmaya dayalı adımlar –özellikle SAFE anlaşması– büyük olasılıkla oy birliği onayı gerektirecektir. Bu durum ise söz konusu modeli, Yunanistan ve/veya GKRY'nin itirazlarına, yani menzili test edilmemiş o vetoya açık hale getirmektedir.

İkinci yol ise bu siyasi tıkanıklığı antlaşma çerçevesinin içinde kalmak yerine, onu dışarıda konumlandırarak aşmaktadır. Halihazırda dolaşımda olan öne-

28 “Third Parties”.

29 “PESCO: Canada, Norway and the United States will Be Invited to Participate in the Project Military Mobility”, AB Konseyi, 6 Mayıs 2021, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/06/pesco-canada-norway-and-the-united-states-will-be-invited-to-participate-in-the-project-military-mobility>.

30 “SAFE: Council Concludes Agreement with Canada”, AB Konseyi, 15 Haziran 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/15/safe-council-concludes-agreement-with-canada>.

riler –ki Bruegel’in Avrupa İstikrar Mekanizması’ndan esinlenen Avrupa Savunma Mekanizması teklifi bunlardan biridir– savunma finansmanı ve tedariki için Birliğin içinde değil yanında duran hükümetler arası bir organ öngörmektedir.³¹ Böyle bir mekanizma AB antlaşmalarına değil katılımcı hükümetler arasındaki özel bir anlaşmaya dayanacağı için içeriden bir yolun gerektireceği oy birliği zorunluluğunu tetiklemeden Birlik üyesi olmayan ortaklara açılabilir. Bruegel’in önerisi, dahil edilebilecek aktörler arasında Birleşik Krallık, Norveç ve İsviçre’yi saymaktadır; aynı mantık Türkiye için de geçerlidir ve Türkiye böyle bir mekanizmaya katkısının gücüyle entegre edilebilir. Bu yolun en büyük gücü, her üyenin onayını gerektirmemesidir; yani itiraz eden devletler, diğerlerini engellemeden bu yapının dışında kalabilirler. Zayıf yönü ise mevcut yapıları kullanmak yerine yeni bir kurumsal mekanizma inşa etmeyi gerektirmesi, bir koalisyon oluşturmanın siyasi külfetini taşıması ve Birliğin kendi kurumsal merkezinden birinci yola kıyasla daha uzakta konumlanmasıdır.

TABLO 3. SAFE-PLUS ÇERÇEVESİNE GİDEN İKİ YOL		
	A Yolu: Mevcut Araçlardan Ara Statü	B Yolu: Antlaşma Dışı Bir Mekanizma
Yapı Taşları	Bir EDA idari düzenlemesi, bir gizli bilgi güvenliği anlaşması, seçili PESCO projeleri ve Kanada şablonuna dayalı bir SAFE katılım anlaşması	Avrupa İstikrar Mekanizması’ndan esinlenen bir Avrupa Savunma Mekanizması gibi AB’nin yanında duran yeni bir hükümetler arası organ
Hukuki Konum	Birliğin mevcut hukuk düzeni içinde	AB antlaşma çerçevesinin dışında
Vetoya Maruziyet	Maruziyet: Antlaşmaya dayalı adımlar büyük olasılıkla oy birliği gerektirir ve bu da onları Yunanistan ve/veya GKRY’nin (sınanmamış) itirazına açar.	Bertaraf: İtiraz eden devletler, diğerlerini engellemeden dışında kalabilir.
Emsal ya da Dayanak	Kanada, SAFE anlaşması üye olmayan bir ülkenin bu kadar entegre edilebileceğini gösteriyor.	Bruegel’in Avrupa Savunma Mekanizması gibi öneriler
Başlıca Güç	Kurumsal sağlamlık halihazırda var olan kanalları kullanır.	Oy birliğine bağlı değil
Başlıca Zayıflık	Vetoya açık	Yeni bir şey kurar, bir koalisyon gerektirir ve Birlikten bir adım daha uzakta durur.

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

İki yol yan yana getirildiğinde, bunları rakip değil birini ilkesel bir talep diğerini ise gerçekçi bir araç olarak görmek en doğrusudur. Birinci yol; her yapı taşı zaten var olan ve başkalarına tanınmış bir aday ve müttefik olarak Türkiye’nin, ilke düzeyinde neye hakkı olduğunu ortaya koymaktadır. İkinci yol ise ilkesel kanallar tıkansa bile engelin kalkmasını beklemek yerine onun etrafından dolaşarak içeriğin büyük bölümünü elde etmenin yolunu sunmaktadır. Kanada emsali, üye olmayan bir ülkenin kurumsal entegrasyonunun mümkün olduğunu göstermek-

31 Guntram B. Wolff, Armin Steinbach ve Jeromin Zettelmeyer, “Governance and Funding of European Rearmament”, Bruegel, 7 Nisan 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.bruegel.org/policy-brief/governance-and-funding-european-rearmament>.

te; antlaşma dışı mekanizma modeli ise benzer bir sonuca oy birliği zorunluluğu olmadan nasıl varılabileceğini ortaya koymaktadır. Engel, hukuk kuralları değil siyasi bir vetoysa, daha umut verici olan yaklaşım oy birliğine bağlı olmayan yolu öne almaktır: AB üyesi olmayan Türkiye gibi NATO müttefiklerine açık, Birliğin içinde değil yanında kurulan kalıcı bir düzenleme. İlkesel talep süreci aynı anda yürütülebilir ancak en gerçekçi ve hızlı açılımı sunan ise bu vetosuz yoldur.

Bu analizi bir düşünce deneyinden öteye taşıyan iki temel unsur bulunmaktadır. Birincisi, ilkesel yolun üzerine gölge düşüren vetonun mutlak değil konjonktürel olmasıdır. Bu veto bugüne dek hiç resmen sınanmamıştır; onu ayakta tutan siyasi koşullar ise Yunanistan seçim döngüleri ve Türk-Yunan anlaşmazlıklarının dönem dönem sertleşip yumuşamasıyla değişkenlik göstermektedir. Bir mevsim kımıldatılmaz görünen bir engel, bir başka mevsim müzakereye açılabilir. İkinci unsur ise savunma iş birliğinin, oy birliğini bekleme zorunluluğunun olmamasıdır. Halihazırda Türkiye'nin sanayi ortağı olan büyük savunma üreticilerinden kurulu bir koalisyonun açacağı yol, en isteksiz üyenin fikrini değiştirmesini beklemeden, iş birliğine istekli taraflar arasında biçimlenebilir. Nihai kurumsal yapı bu analiz gibi bir çalışmada değil sahadaki müzakerelerde belirlenecektir. Bu analizin ısrar ettiği husus ise daha dar ve daha kesindir. Uygulanabilir yollar mevcuttur, bu yolların önündeki engel hukuki değil siyasidir ve dolayısıyla bu yolları izleyip izlememek bir kısıt değil bir tercihtir.

AB'NİN TUTARLILIĞI

Dışlama konusu, çoğu zaman AB ile Türkiye arasındaki bir mesele olarak tartışılmaktadır. Oysa bu durum, giderek artan bir biçimde Birliğin kendi içsel tartışmalarından biri haline gelmiştir. Hem SAFE mekanizmasının kuruluş biçimi hem de Türkiye'nin bu yapının dışında tutuluşu, Birliğin savunma politikasını üretirken karşılaştığı yapısal fay hatlarını açığa çıkarmaktadır. Önerdiğimiz ara statü düzenlemesi ise bu gerilimi bir nebze olsun hafifletebilir.

İlk fay hattı kurumlar arasındadır. SAFE, AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın (ABİHA) 122. maddesi uyarınca, Konseyin Avrupa Parlamentosunun olağan eş yasama rolü olmadan hareket etmesine imkan tanıyan bir "acil durum" hükmüyle kabul edilmiştir. Parlamento bu tercihe itiraz etmiş; acil durum koşullarının oluşmadığını ileri sürerek düzenlemenin iptali için AB Adalet Divanına (ABAD) başvurmuştur.³² Divan nasıl bir karar verirse versin, bu durum, Birliğin amiral gemisi sayılan savunma finansman aracını kendi Parlamentosunun hukuka aykırı bulduğu bir zemine oturtmaktadır. Bu da yeniden silahlanma hızının,

32 Rafał Mańko, "Legal Bases in Article 122 TFEU: Tackling Emergencies through Executive Acts", European Parliamentary Research Service, 15 Nisan 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://epthinktank.eu/2025/04/15/legal-bases-in-article-122-tfeu-tackling-emergencies-through-executive-acts>; Francesco Bortoletto, "European Parliament Takes EU Member State Governments to Court over the SAFE Defense Fund", Euronews, 25 Ağustos 2025.

Birliğin olağan karar alma mekanizmalarına ne denli büyük bir yük bindirdiğinin somut bir işaretidir.

İkinci fay hattı ise üye devletler arasındadır. Türkiye konusunda Birliğin en büyük üyesi katılım için aktif bir şekilde bastırırken, meseleyi askıda tutan itirazlar ise savunma araçlarında oy birliğinin arandığı noktalardan yürüyen az sayıda üye devlet tarafından diri tutulmaktadır.³³ Birkaç devletin, çok daha büyük bir üyenin stratejik öncelik olarak savunduğu bir adımı, bu ağırlıkta bir konuda durdurabildiği bir Birlik, yapısal bir krizle karşı karşıyadır. Türkiye örneği, Birliğin mevcut karar alma süreçlerindeki tutarlılık sorununu, alıılmadık ölçüde gün yüzüne çıkarmaktadır.

Bu iki gerilim birbirini daha da derinleştirmektedir. Parlamento devre dışı bırakılarak kurulan ve ardından, Avrupa genelindeki ikili anlaşmaların çoktan ortaya koyduğu genel kabulü bir azınlığın veto ederek geçersiz kılmasına izin veren bir araç, çift yönlü kırılma barındırmaktadır. Türkiye'nin dışlanması tam da bu iki gerilimin kesişim noktasında durmakta ve her iki yapısal zaafî görünür kılmaktadır. Söz konusu durum, Birliğin karar alma süreçlerindeki tutarsızlığın bugün ulaştığı en çarpıcı örneğidir. Üstelik bu tutarsızlığın ağır bir stratejik bedeli bulunmaktadır. Eğer sürdürülürse, büyük bir müttefiki çekirdek projelerinin dışında tutan bir savunma topluluğu; hem o müttefik üzerindeki etkisini hem de Batı ittifakının bütünlüğünü, günümüz tehditlerinin izin veremeyeceği bir maliyetle zayıflatma riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Bu nedenle bir ara statü düzenlemesi yalnızca Türkiye'ye değil Birliğin kendisine de hizmet etmektedir. Bir müttefiki savunma çabasına bağlayan açık, kurallara dayalı ve en önemlisi oy birliği şartına takılmayan bir yol; Birliğin en isteksiz üyenin hızına mahkum olmadan, kendi stratejik muhakemesiyle hareket etmesini sağlar. Bu durum, sırf adım atabilmek adına tartışmalı "acil durum yetkileri"ne sarılma dürtüsünü de hafifletir. Başka bir deyişle Türkiye'nin statüsünü çözüme kavuşturmak, Birliğin kendi içindeki yapısal gerilimi dindirmenin de bir yoludur. Mevcut küresel konjonktür ve Avrupa'nın savunma alanında karşı karşıya geldiği sınamalar, bu entegrasyonu bir seçenek olmaktan çıkarıp bir zorunluluğa dönüştürmektedir; bu nedenle, şimdi atılacak bir adımın neden hayati olduğunu ortaya koymak elzemdir.

SONUÇ

Tüm bu çözüm arayışlarına rağmen, tam üyelik tartışması gibi büyük stratejik sorular varlığını korumaktadır. Türkiye'nin Birlik üyeliği adaylığı ve bu sürece eklenmiş uzun siyasi koşullar listesi, yıllardır olduğu gibi tıkanmış durum-

Dışlama konusu, çoğu zaman AB ile Türkiye arasındaki bir mesele olarak tartışılmaktadır. Oysa bu durum, giderek artan bir biçimde Birliğin kendi içsel çatışmalarından biri haline gelmiştir.

³³ "Germany Sides with Turkey, Not Greece, Over EU's SAFE Program", *The National Herald*, 19 Ekim 2025.

dadır; burada önerilen SAFE-plus çerçevesi de bu temel sorunu çözme iddiası taşımamaktadır. Aslına bakılırsa, bir ara statü düzenlemesinin tüm mantığı da burada yatmaktadır. Amacı, çözümsüz bir tartışmanın yerine geçmek değil o tıkanıklığın; acil, ulaşılabilir ve her iki tarafın da menfaatine olan daha dar bir alanı kilitlemesine son vermektir. Bugün Avrupa savunması, yetenekli bir müttefikin, zaten parçası olduğu bir ittifakın savunma çabasına tam entegrasyonunu beklemektedir. “Küçük adımı büyük adıma kurban etmek” kimseye fayda sağlamayan bir öncelik sıralaması uğruna giderek ağırlaşan bir bedel ödemekten başka bir anlama gelmemektedir.

İçinde bulunduğumuz an, adımı sonraya değil şimdi atmayı gerekli kılmaktadır. Avrupa'nın silahlanmasını tetikleyen dış baskılar hafiflememiştir; bu silahlanmanın mimarisi halen inşa edilmekte ve dolayısıyla şekillendirilmeye açık kalmaktadır. Kanada emsali, üye olmayan bir ülkenin sistemin merkezine entegre edilebileceğini yakın zamanda kanıtlamıştır; nitekim üye devletlerin açık bir çoğunluğu Türk kapasitesinden yararlanmaya zaten hazır durumdadır. Zamanlama stratejik açıdan da manidardır. Türkiye'nin 7-8 Temmuz 2026'da Ankara'da ev sahipliği yapacağı NATO Zirvesi, İttifak içindeki rolünün gerilemek şöyle dursun, daha da derinleştiğinin bir göstergesidir;³⁴ nitekim NATO'nun Müttefik Mukabele Kuvvetinin (Allied Reaction Force) komutası 2028'den itibaren Türkiye'ye geçmektedir.³⁵ Avrupa güvenliğini önümüzdeki kuşak boyunca yönetecek düzen şu günlerde yazılmaktadır. Bu kurucu metnin dışında kalmanın bedeli, vazgeçilen herhangi bir tek sözleşmenin bedelinden katbekat büyüktür. Üstelik asıl risk, karşıt bir yönde işlemektedir. Kurulmasına katkı sağladığı bir savunma yapısının dışında tutulan müttefik, zamanla ondan uzaklaşabilir. Avrupa için bu sonuç; gerek üzerinde müzakere edilen sözleşmeler gerekse bugün finanse ettiği silahlanma programlarından çok daha pahalı, stratejik bir kayıp anlamına gelecektir.

Burada ileri sürülen tez, altta yatan anlaşmazlıklarda taraflardan birinin haklılığına dair bir hüküm vermek değil mevcut düzenin, onu sürdürenler dahil hiçbir aktöre yarar sağlamadığı gerçeğidir. Avrupa'nın maliyetlerini artıran, savunma sanayiini yavaşlatan ve yetenekli bir müttefiki “çadırın dışı”nda bırakan bu donukluk; uygun güvencelerle kurulmuş, gerçek anlaşmazlıkları savunma politikasının bütününe yaymak yerine doğrudan ele alan kurumsal bir düzenlemeden çok daha kötü bir sonuçtur.

Son bir nokta daha bulunmaktadır ve üzerinde durmaya en çok değer de budur. Söz konusu düzenlemenin en eksiksiz hali erişilmez kalsa bile, onu inşa etme çabası asla boşa gitmeyecektir. Koalisyonu bir araya getirmek, gerekli güvenceleri müzakere etmek ve mekanizmayı işler kılmak; bunların her biri başlı başına bir

34 “Türkiye to Host 2026 NATO Summit in Ankara”, NATO, 20 Ağustos 2025, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/08/20/turkiye-to-host-2026-nato-summit-in-ankara>.

35 “Türkiye to Command NATO's Allied Reaction Force from 2028”, Türkiye Today, 11 Nisan 2026, erişim 22 Haziran 2026, <https://www.turkiyetoday.com/nation/turkiye-to-command-natos-allied-reaction-force-from-2028-3217892>.

entegrasyon biçimidir ve resmileştirmeye çalışılan bağları daha şimdiden derinleştirmektedir. Dolayısıyla bir SAFE-plus çerçevesinin peşine düşmek, yalnızca tam başarı halinde karşılığını veren bir bahis değildir. Sürecin kendisi başlı başına bir kazançtır; çünkü bu hedefe doğru atılan her adım, Türkiye ile Avrupa savunmasını birbirine biraz daha kenetlemektedir. Bu perspektiften bakıldığında, sürecin gerçek bir dezavantajı da bulunmamaktadır. Kurumsal varış noktası ne olursa olsun, o yöne doğru atılan her adım doğru bir tercihtir; bu da hem Türkiye hem de Avrupa için bir kayıp değil stratejik bir kazançtır.

MURAT YEŐILTAŐ

Uluslararası İlişkiler lisans ve yüksek lisansını sırasıyla 2003 ve 2009'da Sakarya Üniversitesi'nde tamamladı. Doktorasını 2012'de Marmara Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanında "Locating Turkey: Geopolitical Mentality and the Army in Turkey" başlıklı teziyle aldı. Lancaster Üniversitesi Avrupa Çalışmaları ve Uluslararası Siyaset Bölümü'nde (2008-2009) ve Virginia Tech Devlet ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde (2010-2011) misafir araŐtırmacı olarak bulundu. Halen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde prof. dr. olarak görev yapıyor. Araştırma uzmanlığı; güvenlik çalışmaları, istihbarat analizi ve stratejik öngörüyeye özel bir vurguyla jeopolitik değerlendirme, askeri analiz, aktör profilleme, senaryo kurma, durum analizi ve savaş oyunu simülasyonunu kapsar. Suriye, Libya ve Irak'ta yoğun saha araŐtırmalarında bulunarak bölgesel çatıŐmalar, askeri stratejiler ve jeopolitik dönüşümlere yerinde bakıŐ sağladı. Ayrıca düşünce ve eylem kuruluŐu (*think-and-do tank*) faaliyetlerinde etkin rol alarak stratejik analiz ve senaryo planlaması yoluyla hem akademik söyleme hem de politika odaklı araŐtırmaya katkı sundu.

BAŞAR BAYSAL

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bölge Çalışmaları Enstitüsü'nde doğenttir. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıŐtır. Doktorasını da 2017'de Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden almıştır. Araştırma ilgi alanları arasında eleŐtirel güvenlik çalışmaları, güvenikleŐtirme kuramı, çevresel güvenlik, barıŐ ve çatışma süreçleri, savaş ekonomileri ve organize suç yer almaktadır. Çalışmaları Latin Amerika ve Ortadoęu'ya odaklanmaktadır. Ayrıca Kolombiya'daki Universidad del Rosario'da doktora sonrası araŐtırmacı olarak görev yapmıŐ ve 2020-2021 arasında Kolombiya barıŐ sürecinin uygulanmasına dair saha çalışması yürütmüŐtür. *Securitization and Desecuritization of FARC in Colombia: A Dual Perspective Analysis* adlı kitabın yazarıdır. Makaleleri *Peacebuilding*, *International Relations* ve *International Journal* gibi dergilerde yayımlanmıŐtır.

SAFE-plus Çerçevesi: Türkiye'nin Avrupa Savunmasındaki Yapısal Dışlanmasından Çıkış Yolu

Murat Yeşiltaş, Başar Baysal

Avrupa'nın yeniden silahlanma hamlesi, Avrupa Birliği (AB) savunma politikasının tam merkezinde duran yapısal bir çelişkiyi açığa çıkarmıştır. Türkiye kıtanın en yetenekli ordularından birine sahiptir ve bir düzineden fazla Avrupa devletine topçu, İHA ve hava savunma sistemi satmaktadır. Yine de Avrupa için Güvenlik Eylemi (SAFE), Kalıcı Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO) ve Avrupa Savunma Fonu (EDF) başta olmak üzere başlıca bütün AB savunma araçlarının dışında durmaktadır. Üstelik bunun sebebi kurallar değildir. Kurallar gerekli entegrasyona zaten izin vermekte ve Kanada Anlaşması da bunun mümkün olduğunu göstermektedir. Dışlamayı doğuran şey, birkaç sınırlı ikili anlaşmazlık üzerinden işleyen ve başta Yunanistan ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) olmak üzere az sayıda üye devletin elinde tuttuğu siyasi vetodur. Türkiye'nin kurumsal düzeyde içeri alınmasına Brüksel'de karşı çıkan Avrupa başkentleri, ulusal düzeyde aynı anda Türk firmalarıyla büyük sözleşmeler imzalamaktadır. Öyle ki Türk savunma ihracatının 10 milyar doları aşığı ve SIPRI'nin ilk 100 listesine beş Türk firmasının girdiği bir tabloda, sürdürülmesi giderek güçleşen bir çelişki söz konusudur.

Bu analiz, AB üyesi olmayan NATO müttfiklerini üye yapmadan Birliğin savunma çabasına bağlayan tanımlı bir ara statü öneren SAFE-plus çerçevesini ele almaktadır. Bu çerçeveye, ya mevcut hukuki araçları bir araya getirerek (EDA düzenlemesi, PESCO'ya katılım, Kanada modeli SAFE anlaşması) ya da antlaşma çerçevesinin dışında, oy birliği şartını aşan hükümetlerarası bir mekanizma kurarak ulaşılabılır. Türkiye'nin NATO Ankara Zirvesi'ne ev sahipliği yapacağı ve 2028'den itibaren Müttefik Mukabele Kuvvetinin komutasını üstleneceği bu dönemde, Avrupa güvenlik düzeni henüz nihai halini almamıştır; ancak bu stratejik fırsat aralığı hızla daralmaktadır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org